
GRAMATINIŲ FORMŲ VARTOJIMAS LIETUVIŲ KALBOS BELETRISTINIAME STILIUJE

Vida Žilinskienė

Lietuvos teisės universitetas, Ateities g. 20, LT-2057 Vilnius, Lietuva
El. paštas: vizili@ltu.lt

Dabar, kai vis daugiau susiduriama su lietuvių kalba informacinėje visuomenėje, atskirų kalbos stilių, netgi vieno stiliaus tam tikros teminės grupės tekstų tyrimas įvairiais kalbos lygmenimis tampa vis svarbesnis. Tai visų pirma taikytina statistiniams atskirų kalbos lygmenų (leksikos, morfologijos, žodžių darybos) tyrimams. Aprašius lietuvių kalbos mokslinio, publicistinio ir dalykinio stilių morfologinę struktūrą bei aptarus kalbos dalių ir pagrindinių jų gramatinių formų vartojimo ypatybes publicistikoje, moksliniame ir dalykiniame stiliuose (Žilinskienė, 2002a; Žilinskienė 2002b), tikslinga išsiaiškinti šių formų vartojimą ir beletristikoje, tuo labiau kad šį stilių mes suvokiame kaip kitokį – laikome jį įdomesniu, laisvesniu. Jeigu būtų nustatyta, kad skirtingų stilių tekstuose vienu gramatinių formų vartojimas visada yra artimas, o kitų akivaizdžiai skiriasi, tai būtų aišku, į ką reikia kreipti didžiausią dėmesį aiškinantis automatinio atpažinimo, vertimo, tam tikrų labai dažnai pasikartojančių kalbos vienetų kodavimo atitinkamais ženklais klausimus ar kitus panašius su tuo susijusius dalykus.

Tiriant beletristinio stiliaus kalbos dalių ir pagrindinių jų gramatinių formų vartoseną, buvo naudotasi „Dažninio dabartinės rašomosios lietuvių kalbos žodyno“ (Grumadienė, Žilinskienė, 1997) kompiuteriniu šio stiliaus variantu (Grumadienė, Žilinskienė, 1996). Šio stiliaus dažniniame žodynui skaičiuoti tekstai **atsitiktinai** rinkti iš 1980–1995 m. Lietuvoje išleistų grožinės literatūros kūrinių (romanų, apysakų, apsakymų, novelių, atsiminimų). Vienas kitas kūrinys (J. Baltušio, M. Katiliškio) pateko iš šiek tiek ankstesnio laikotarpio. Iš **atsitiktinai** parinkto kūrinio **atsitiktinėje** vietoje buvo rinkta viena 1000 žodžių pavartojimų ilgio rišlaus teksto imtis. Iš viso buvo parinkta 300 tokių imčių, o tai sudarė 300000 žodžių pavartojimų. Parinktos imtys buvo suskirstytos į šešias grupes, t. y. į tekstus, parašytus žemaičių, rytų aukštaičių, vakarų aukštaičių, pietų aukštaičių, miestiečių ir išėivių (smulkiau žr. Grumadienė, Žilinskienė, 1997).

Skaičiuojant beletristikos dažninį žodyną, pirmiausia buvo suskaičiuoti kiekvienos imties dažniniai žodynėliai, iš jų – kiekvienos grupės, o iš jų – dažninis

viso stiliaus žodynas. Skaičiuojant žodžių (leksemų) dažnius, buvo suskaičiuoti ir šių žodžių gramatinių formų dažniai, kuriuos ir aptarsime.

Visų pirma panagrinėkime kalbos dalių vartojimą beletristikos tekstuose (1 lentelė).

1 lentelė. Kalbos dalių vartojimas beletristiniame stiliuje		
Kalbos dalis	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %
Daiktavardis	85 908	29,01
Veiksmažodis	73 777	24,91
Įvardis	36 621	12,37
Jungtukas	24 935	8,42
Prieveiksmis	20 963	7,08
Prielinksnis	17 388	5,87
Būdvardis	17 190	5,80
Dalelytė	14 845	5,01
Skaitvardis ¹	3 174	1,07
Jaustukas	1 087	0,37
Ištiktukas	279	0,09

Kaip matyti iš šios lentelės, beletristikoje dažniausiai vartojama kalbos dalis – daiktavardis, arba, kitaip tariant, daiktavardžiai užima trečdalį šio stiliaus tekstų. Antra pagal vartojimo dažnumą kalbos dalis – veiksmažodis. Veiksmažodžiai užima ketvirtadalį tirtų tekstų, jų vartojama 5% mažiau nei daiktavardžių. Taigi daiktavardžiai ir veiksmažodžiai kartu sudaro šiek tiek daugiau nei pusę visų beletristikoje vartojamų žodžių. Ankstesniuose darbuose (Žilinskienė, 2002a; Žilinskienė, 2002b) buvo parodyta, kad ir publicistikos, ir mokslinio, ir dalykinio stiliaus, t. y. vadinamųjų nemeninių stilių, kalbai būdingas labai akivaizdžiai išreikštas daiktavardiškumas (płg. publicistikoje daiktavardžių yra 38,54%, veiksmažodžių – 21,01%, moksliniuose tekstuose – atitinkamai 43,73% ir 18,31%, dalykiniuose tekstuose – atitinkamai 45,27% ir 18,50%). Iš šių duomenų matyti, kad beletristikos tekstuose, nors jiems būdingas daiktavardiškumas, daiktavardžių vartojama aiškiai mažiau negu kituose stiliuose, o kituose stiliuose veiksmažodžių vartojimas tarpusavy taip ryškiai nesiskiria.

Iš rašomosios kalbos stilių beletristikai artimesnė yra publicistika, todėl, pasinaudoję kompiuteriniu publicistikos dažniniu žodynu, parengtu pagal tą pačią metodiką (Grumadienė, Žilinskienė, 1997) iš 1993–1995 metais išleistų publicistikos tekstų, išsamiau palyginkime kalbos dalių vartojimą beletristikoje ir publicistikoje, nes tik lyginimas gali geriausiai parodyti tikrą padėtį (2 lentelė).

Iš 2 lentelės duomenų matome: 1) abiejų stilių tekstuose vyrauja daiktavardžiai, tik beletristikoje daiktavardžių gerokai mažiau nei publicistikoje, 2) antra

¹ Kaip įprasta sudarant dažninius žodynus, čia fiksuoti tik tie skaitvardžiai, kurie buvo parašyti žodžiais, o arabiškais ar romėniškais skaitmenimis parašyti skaitvardžiai pateko tik į statistinės struktūros aprašą.

2 lentelė. Kalbos dalių vartojimas beletristiniame ir publicistiniame stiliuose

Kalbos dalys	Stiliai			
	Beletristinis		Publicistinis	
	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %
Daiktavardis	85 908	29,01	109 724	38,54
Būdvardis	17 190	5,80	20 175	7,09
Įvardis	36 621	12,37	27 346	9,61
Skaitvardis	3 174	1,07	3 695	1,30
Veiksmažodis	73 777	24,91	59 814	21,01
Prieveiksmis	20 963	7,08	16 541	5,81
Prielinkis	17 388	5,87	14 272	5,01
Jungtukas	24 935	8,42	22 973	8,07
Dalelytė	14 845	5,01	9 806	3,44
Jaustukas	1 087	0,37	328	3,44
Ištiktukas	279	0,09	13	0,005

pagal vartojimą kalbos dalis – veiksmažodis, tačiau beletristikoje veiksmažodžių vartojama daugiau, 3) abiejų lyginamų stilių žodyno įvairovę labiausiai lemia dvi tos pačios kalbos dalys – daiktavardis ir veiksmažodis, 4) tarnybinės kalbos dalys ir įvardis (jis statistiniu požiūriu visada elgiasi kaip tarnybinė kalbos dalis), kurių skirtingų žodžių (ne žodžių pavartojimų) rasta tik po keliasdešimt abiejų stilių tekstuose, t. y. kurie sudaro labai nedidelę žodyno dalį, užima maždaug trečdali – ketvirtadalį tekstų (31,65% beletristiniame ir 26,13% publicistiniame stiliuje), 5) beletristikoje vartojama mažiau būdvardžių ir tris kartus daugiau emocinių-ekspresinių žodžių.

Pirmausia panagrinėkime dažniausią kalbos dalį – daiktavardį. Tirtuose tekstuose dažniausiai buvo pavartoti šie daiktavardžiai: *žmogus, akis, ranka, galva, diena, laikas, namas, žodis, vyras, kartas, darbas, vaikas, tėvas, koja, metas, moteris, gyvenimas, langas, vanduo, veidas, žemė, motina, metai, naktis, balsas, durys*. Daiktavardžių pasiskirstymas pagal linksnių vartojimą pateiktas 3 lentelėje.

3 lentelė. Daiktavardžių linksnių vartojimas beletristiniame stiliuje

Daiktavardžio linksniai	Vienaskaita		Daugiskaita	
	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %
1	2	3	4	5
Vardininkas	19 406	31,63	6 248	25,74
Kilmininkas	17 060	27,71	7 923	32,64
Galininkas	13 958	22,67	5 696	23,46

3 lentelė (tęsinys)				
1	2	3	4	5
Įnagininkas	4 197	6,82	2 750	11,33
Vietininkas	4 097	6,65	916	3,77
Naudininkas	1 788	2,90	546	2,25
Šauksmininkas	1 061	1,72	196	0,81

Iš 3 lentelės duomenų matyti, kad beletristikos tekstuose daiktavardžių linksniai (išskyrus šauksmininką) pagal vartojimą labai aiškiai pasidalija į dvi grupes: pagrindinę, kurią sudaro vardininkas, kilmininkas, galininkas, ir šalutinę – įnagininkas, vietininkas, naudininkas. Šios grupės sutampa su linksnių sistemos struktūrine klasifikacija. Yra akivaizdžių skirtumų tarp vienaskaitos ir daugiskaitos linksnių: pats dažniausias vienaskaitos linksnis – vardininkas, o daugiskaitos – kilmininkas, daugiskaitos įnagininkas vos ne du kartus dažnesnis už vienaskaitos įnagininką, vienaskaitos vietininkas beveik du kartus dažnesnis už tą patį daugiskaitos linksnį. Be to, tirtuose beletristikos tekstuose buvo rasti 65 linksniais nekaitomų daiktavardžių pavartojimai.

Lyginant vienaskaitos ir daugiskaitos linksnių absoliučiuosius dažnius (3 lentelė), matyti, kad kiekvienas konkretus vienaskaitos linksnis ne mažiau kaip du kartus dažnesnis už tą patį daugiskaitos linksnį (išskyrus įnagininką). Bendras daiktavardžių vienaskaitos ir daugiskaitos formų santykis yra toks:

Vienaskaita	61 567	71,72%
Daugiskaita	24 275	28,29%
Dviskaita	1	0,001%

Taigi beletristikos tekstuose daiktavardžių vienaskaitos formos vartojamos du su puse karto dažniau negu daugiskaitos. Tokia vartosena visų pirma siejasi su tuo, kad vienaskaita yra nežymėtasis opozicijos narys, o, antra, nors nemažai daiktavardžių vartojami ir vienaskaitos, ir daugiskaitos formomis, visgi labiau linkstama daugelio žodžių vartoti vienaskaitą, ypač tam tikrų labai dažnų žodžių (*galva, laikas, darbas, metas, vanduo, gyvenimas, motina, miestas, vakaras, širdis, pasaulis, saulė, dangus, vėjas*), kurių daugiskaita neretai gali įgauti specifinę reikšmę.

Nagrinėjamo stiliaus tekstuose daiktavardžių vyriškoji giminė vartojama daug dažniau negu moteriškoji:

Vyriškoji giminė	52 017	60,55%
Moteriškoji giminė	33 828	39,38%

Tokia vartosena, be abejonės, irgi susijusi su tuo, kad vyriškoji giminė yra nežymėtasis opozicijos narys.

Kaip matėme iš 1 lentelės duomenų, beletristikos tekstuose antra pagal dažnumą kalbos dalis – veiksmažodis. Patys dažniausi šių tekstų veiksmažodžiai yra: *būti, galėti, nebūti, turėti, žinoti, eiti, sakyti, norėti, reikėti, matyti, žiūrėti, pasakyti*,

negalėti, imti, gyventi, atrodyti, ateiti, suprasti, stovėti, sėdėti, kalbėti. Jau iš šių veiksmažodžių galime suprasti, apie ką daugiausia rašoma beletristikoje. Atskirų veiksmažodžių formų santykis pateiktas 4 lentelėje.

4 lentelė. Veiksmažodžių formų vartojimas beletristiniame stiliuje		
Veiksmažodžio forma	Žodžių formų pavartojimų skaičius	Formų pavartojimai %
Asmenuojamosios	50 543	68,51
Dalyviai	12 128	16,44
Bendratis	7 860	10,65
Pusdalyviai	2 279	3,09
Padalyviai	883	1,20
Būdiniai	84	0,11

Kaip ir reikėjo tikėtis, šios lentelės duomenys rodo, kad asmenuojamųjų formų beletristikoje vartojama labai daug. Panagrinėkime jas išsamiau. Turint galvoje, kad beletristikos tekstuose yra tiesioginės kalbos, galima tikėtis didesnio tariamosios ir liepiamosios nuosakos vartojimo, tačiau čia, kaip ir kitų stilių tekstuose (žr. Žilinskienė, 2002b; Žilinskienė, 2001), irgi labai aiškiai vyrauja tiesioginės nuosakos formos:

Tiesioginė nuosaka	46 958	92,91%
Tariamoji nuosaka	1 015	3,74%
Liepiamoji nuosaka	140	3,35%

Taip pat iš kitų lietuvių kalbos stilių veiksmažodžių gramatinių formų vartojimo tyrinėjimų galima manyti, kad skirtingiems stiliumi yra būdingas tam tikras veiksmažodžių laikų vartojimas (žr. Žilinskienė, 2002a; Žilinskienė 2002b). Beletristikos tekstuose tiesioginės nuosakos laikų santykis pateiktas 5 lentelėje.

5 lentelė. Veiksmažodžių laikų vartojimas beletristiniame stiliuje		
Laikas	Žodžių formų pavartojimų skaičius	Formų pavartojimai %
Būtaasis kartinis	24 642	52,48
Esamasis	16 278	34,67
Būsimasis	3 977	8,47
Būtaasis dažninis	2 061	4,39

Kaip matyti iš šios lentelės, beletristikos tekstuose dažniausiai vartojamos būtojo kartinio laiko formos, t. y. jos daug dažniau vartojamos nei kito pagrindinio – esamojo – laiko formos. Tai, aišku, susiję su tuo, kad šio stiliaus tekstuose dažniau rašoma apie buvusius įvykius, veiksmus ir pan., o ne apie dabartį, kitaip tariant, beletristikoje meninis vaizdas kuriamas buvusių įvykių, veiksmų pagrindu. Pvz.: *Už šunybes, kurias Magnus, nukeliavęs į Švediją, iškrėtė, danų karalius Fre-*

derikas nepaklusnųjį brolių nubaudė tik tuo, kad iš Arensburgo į Piltinę atsiuntė griežtąjį karo vyrą Kristofą Valkendorfą (P. D.). Ilgai spėlioju, sukau galvą ir, man regis, aš prisiminiau tą dieną. Atkasiau ją atminty kaip archeologas seną puodą su pelenais, liudijantį, kad čia ir buvo palaidota nerūpestingoji jaunystė (K. S.). Dar vienos baltos durys pasitraukė į šalį kaip vaiduoklis. Padvelkė aštriu vaistų kvapu. Nuo sienos atsiskyrė patalų krūva, ėmė artėti banguodama... (J. A.). Vandens srovė daužė pečius. Balti ratilai rangėsi tvenkinio paviršium ir nyko raudonais krūmais apaugusiame krante. Šakos graibstė ratilus ir svaidė ant krūmų. Balti dryksniai balškėsi kaip vėjo draskomas tinklas (E. C.)².

Tiesioginės nuosakos laikų asmenų formų vartojimas pateiktas 6 lentelėje, iš kurios matyti, kad šiame stiliuje labai aiškiai vyrauja trečiojo asmens formos; tai tik rodo jo ypatingą poziciją asmenų sistemoje, ir, matyt, visai pagrįsta kai kurių kalbininkų nuomonė (Žulys, 1974), kad ši forma nelaikytina asmens forma. Kita dažnesnė visų laikų asmens forma – vienaskaitos pirmasis asmuo, be to, būsimąjo ir esamojo laikų asmenų formos (išskyrus 3 asmenį) vartojimo požiūriu tolygiau pasiskirsčiusios nei būtojo kartinio ar būtojo dažninio laikų formos.

6 lentelė. Tiesioginės veiksmažodžių nuosakos asmenų vartojimas beletristiniame stiliuje								
Asmenys	Būtas kartinis laikas		Esamasis laikas		Būsimasis laikas		Būtas dažninis laikas	
	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %
Vns. 1 a.	3 082	12,51	2 387	14,66	682	17,15	209	10,14
Vns. 2 a.	501	2,03	1 160	7,13	566	14,23	17	0,82
Dgs. 1 a.	749	3,04	5,30	3,26	342	8,60	69	3,35
Dgs. 2 a.	104	0,42	292	1,79	133	3,34	3	0,15
3a	20 206	82,00	11 909	73,16	2 254	56,68	1 763	85,54

Kaip matėme iš 4 lentelės duomenų, beletristikoje dalyvių vartojama nedaug, tarp jų vyrauja veikiamoji rūšis:

Veikiamosios rūšies dalyviai	7 254	59,81%
Neveikiamosios rūšies dalyviai	4 874	40,19%

Abiejų rūšių dalyvių laikų vartojimas rodo panašią tendenciją kaip asmenų formų laikų (7 lentelė), t. y. būtojo laikų formų vartojama daug daugiau nei esamojo.

² Čia pavartotos santupos: P. D. – Petras Dirgėla, K. S. – Kazys Saja, J. A. – Jonas Avyžius, E. C. – Eduardas Cinzas.

7 lentelė. Dalyvių laikų vartojimas beletristiniame stiliuje				
Dalyvių laikai	Veikiamoji rūšis		Neveikiamoji rūšis	
	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %
Esamasis	1 884	25,97	1 711	35,11
Būtašis kartinis	5 320	73,34		
Būtašis dažninis	10	0,14		
Būtašis			3 039	62,35
Būsimasis	40	0,55	41	0,84
Reikiamybės dalyvis			83	1,70

Panagrinėkime dar vieną svarbią kalbos dalį – būdvardį³. Kaip matėme iš 2 lentelės duomenų, beletristikoje būdvardžių vartojama šiek tiek mažiau nei publicistikoje. Nagrinėjamo stiliaus tekstuose dažniausiai vartojami šie būdvardžiai: *didelis, geras, senas, mažas, naujas, tikras, gražus, baltas, ilgas, jaunas, juodas, paskutinis, sunkus, svarbus, raudonas, gyvas, tuščias, keistas, aukštas, panašus, žalias*. Aptarkime gramatinių būdvardžio kategorijų dažnumą. Būdvardžių linksnių vartojimas pateiktas 8 lentelėje.

8 lentelė. Būdvardžių linksnių vartojimas beletristiniame stiliuje				
Būdvardžio linksniai	Vienaskaita		Daugiskaita	
	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %	Žodžių pavartojimų skaičius	Žodžių pavartojimas %
Vardininkas	5 246	47,18	1 857	39,05
Kilmininkas	1 905	17,13	1 103	23,20
Galininkas	2 282	20,52	922	19,39
Įnagininkas	983	8,84	691	14,53
Vietininkas	388	3,49	100	2,10
Naudininkas	265	2,38	78	1,64
Šauksmininkas	50	0,45	4	0,08

Iš šios lentelės matome, kad, kaip ir daiktavardžių atveju, galime skirti dažnai vartojamų (kilmininko, vardininko, galininko – jie sudaro per 80% visų būdvardžių linksnių) ir retai vartojamų (įnagininko, vietininko, naudininko) būdvardžių

³ Kaip matėme iš 1 lentelės duomenų, beletristikoje trečia pagal dažnumą kalbos dalis – įvardis. Informatyvumo požiūriu įvardis nėra toks svarbus, nes įvardžiai dažniausiai vartojami kaip daiktavardžių pakaitalai, tuo tarpu būdvardžiai, kaip ir daiktavardžiai, daugiausia teikia faktinę informaciją.

linksnių grupes, tik būdvardžių vardininkas daug dažnesnis už daiktavardžių vardininką, ir atvirkščiai, būdvardžių kilmininkas taip pat akivaizdžiai retesnis už daiktavardžių kilmininką. Be to, krinta į akis dažnesnis tiek būdvardžių, tiek daiktavardžių daugiskaitos įnagininko vartojimas. Bendras būdvardžių vienaskaitos ir daugiskaitos formų santykis yra toks:

Vienaskaita	11 119	70,05%
Daugiskaita	4 755	29,95%

Kaip ir reikėjo tikėtis, nagrinėjamo stiliaus tekstuose būdvardžių, kaip ir daiktavardžių, vyriškoji giminė vartojama daug dažniau negu moteriškoji:

Vyriškoji giminė	9 872	57,43%
Moteriškoji giminė	6 002	34,92%
Negimininė forma	1 316	7,65%

Žinoma, būdvardžių nelyginamojo laipsnio formos daug dažnesnės už kitų laipsnių formas:

Nelyginamasis laipsnis	15 975	92,93%
Aukštėlesnysis laipsnis	1	0,006%
Aukštesnysis laipsnis	633	3,68%
Aukščiausiasis laipsnis	581	3,38%

Taigi iš atliktų tyrimų aišku, kurios gramatinės pagrindinių kalbos dalių formos būdingiausios lietuvių kalbos beletristiniams tekstams, t. y. kokių formų vienoks ar kitoks vartojimas gali charakterizuoti tekstą kaip beletristinį, į kokias gramatines formas pirmiausia turės kreipti pagrindinį dėmesį automatinio atpažinimo, automatinio vertimo srityse dirbantys specialistai.

Morfologinę lietuvių kalbos grožinio ir mokslinio stilių struktūrą, remdamasi savo atliktais tyrimais (iš gerokai ankstesnės ir mažesnės apimties medžiagos) ir analizės vienetu laikydama ne teksto fragmentą, o sakinį, yra nagrinėjusi A. Bitinienė, ir jos tam tikrų morfologijos vienetų vartojimo rezultatus patvirtina atitinkami šio tyrimo rezultatai, pvz., kai kurių kalbos dalių dažnumai, veiksmažodžių esamojo ir būtojo laiko santykis ir pan. (Bitinienė, 1995). O tai kaip tik ir rodo, kad tam tikram funkciniam stiliui, šiuo atveju beletristikai, yra būdingas gana pastovus kai kurių gramatinių formų vartojimas, ir tai iš tiesų labai svarbu nagrinėjant atpažinimo ir su tuo susijusius klausimus.

IŠVADOS

1. Lietuvių kalbos beletristinio stiliaus tekstuose dažniausiai vartojama kalbos dalis – daiktavardis (29,01%), daiktavardžiai užima trečdalį šio stiliaus tekstų. Antra pagal vartojimo dažnumą kalbos dalis – veiksmažodis (24,91%), veiksmažodžiai užima ketvirtadalį tirtų tekstų.

2. Beletristikos tekstuose daiktavardžių linksniai (išskyrus šauksmininką) pagal vartojimo dažnumą labai aiškiai pasidalija į dvi grupes: pagrindinę, kurią sudaro vardininkas, kilmininkas, galininkas, ir šalutinę – įnagininkas, vietininkas, naudininkas. Šios grupės sutampa su linksnių sistemos struktūrine klasifikacija.

3. Beletristiniame stiliuje labai aiškiai vyrauja asmenuojamosios veiksmažodžio formos (68,51%).

3.1. Šio stiliaus tekstuose dažniau vartojamos būtojo laiko asmenuojamosios veiksmažodžių formos ir dalyviai nei esamojo laiko formos ar dalyviai.

3.2. Šiame stiliuje tarp veiksmažodžių asmenų formų labai aiškiai vyrauja trečiasis asmuo, iš kitų vartojamų asmenų formų didesniu dažnumu pasižymi vienaskaitos pirmasis asmuo.

4. Beletristinio stiliaus būdvardžių, kaip ir daiktavardžių, linksniai irgi suskyla į dažnai ir retai vartojamų linksnių grupes, tik būdvardžių vardininkas daug dažnesnis už daiktavardžių vardininką, ir atvirkščiai, būdvardžių kilmininkas taip pat akivaizdžiai retesnis už daiktavardžių kilmininką.

5. Beletristikos tekstuose vyrauja daiktavardžių ir būdvardžių vienaskaita ir vyriškoji giminė kaip nežymėtieji opozicijų nariai.

Gauta 2003 03 12

Literatūra

Bitinienė A. Mokslinio stiliaus morfologinės ypatybės. *Terminologija*. Vilnius. 1995. Nr. 2. P. 11–19.

Grumadienė L., Žilinskienė V. *Dažninis dabartinės rašomosios lietuvių kalbos žodynas: mažėjančio dažnio tvarka*. Vilnius: Mokslo aidai, 1997. T. XXXIV. 398 p.

Grumadienė L., Žilinskienė V. *Dažninis dabartinės rašomosios lietuvių kalbos žodynas: beletristinis stilius (kompiuterinis variantas)*. 1996.

Žilinskienė V. Gramatinių formų vartojimas lietuvių kalbos moksliniame stiliuje. *Acta linguistica baltica*. Vilnius. 2002a. T. XLVI. P. 173–183.

Žilinskienė V. Lietuvių kalbos morfologijos formos dalykinio ir publicistinio stilių duomenimis. *Lithuanistica*. Vilnius. 2002b. Nr. 1(49). P. 106–116.

Žilinskienė V. Lietuvių ir latvių kalbų publicistikos leksikos ir morfologijos raida statistiniu požiūriu. *Lituanistica*. 2001. Nr. 3(47). P. 69–79.

Žulys V. Trečiojo asmens nėra. *Kalbotyra*. 1974. T. XXV(1). P. 83–92.

Vida Žilinskienė

THE USE OF GRAMMATICAL FORMS IN LITHUANIAN WORKS OF FICTION

S u m m a r y

Now when Lithuania is entering the world of information technology, the need is felt to investigate its different stylistic varieties (and their thematic subtypes) at various levels of language. First of all, statistical data are needed for the individual domains of language structure (the lexicon, inflectional and derivational morphology). The morphological struc-

ture of publicistic language of business, science and administration, and the differences and similarities with regard to the use of the basic parts of speech and their principal grammatical forms have already been described in Žilinskienė [4, 5, 6]. The present article deals with the use of these forms in works of fiction. The parts of speech of fiction writing are compared with that of publicistic writing. It is characterised by a more frequent use of nouns (29.01% of the words in a text); these are followed by verbs. The cases of nouns and adjectives (the vocative being left out of consideration) can be divided into basic (nominative, genitive and accusative) and peripheral (instrumental, locative and dative). For verbs, finite forms are of highest frequency (68.51%), and participles occur less often (16.44%). Past tense forms are more frequent than present tense forms and participles.